

Ringel Mór László Fiával És Ágnes Lányával

Apámmal [Ringel Mór] és a húgommal [Ringel Ágnes] vagyok lefényképezve Felsődomonyán, 1929-ben, a házunk kertjében. A húgom két év körül volt, én meg cserkész voltam a Cseh Cserkészszövetségben. Apám 1881-ben született Erdélyben. Neológ volt. Valószínűleg jól tanult, hiszen fölvtették kereskedelmi akadémiára valamelyik erdélyi városban. Apám is és a nagyapám is a magyar honvédségnél szolgált az első világháború alatt. Apám tiszthelyettes volt. A szüleim az első világháború előtt találkoztak és szerettek egymásba. Apám 1914-ben bevonult, és 1918-ig leveleztek. A háború után házasodtak össze, az esküvő után pedig Ungvárra költöztek. Apám könyvelőként dolgozott, három üzletnek könyvelt, mindháromnak zsidó tulajdonosai voltak. Anyám háztartásbeli volt. Apámnak dús, fényes, gesztenyebarna haja volt. Hideg időben kalapot hordott, de korántsem a zsidó hagyomány, hanem a divat miatt, egyébként nem viselt fejfedőt. Otthon

magyarul beszéltek egymással. Egy kétemeletes házban béreltek lakást. Ungváron születtem, 1920-ban. Lászlónak hívnak, még ma is mindenki így hív. Amikor Kárpátalja a cseheké lett, Vladislav lettem, amikor meg bejöttek az oroszok, akkor Vaszilij. Három születési anyakönyvi kivonatom van, három nyelven. Otthon Lacinak, Lacikának szólítottak. A zsidó nevem Leizer. A zsidó hagyományoknak megfelelően engem is körülmetéltek. A szertartás az ungvári zsinagógában volt, a tényét be is vezették a zsinagóga anyakönyvébe. 1922-ben a szüleim úgy határoztak, hogy Felsődomonyára költöznek. Menyhért nagyapámnak már sok volt egyedül a vendéglő irányítása, úgyhogy anyámhoz fordult segítségért. Felsődomonya mindössze öt kilométerre volt Ungvártól, ezért aztán apámnak sem kellett földnie a munkahelyét a városban. Beszerzett két lovat meg egy kocsit, azzal járt munkába. Apám a könyvelői munka mellett hamarosan az ungvári városi bíróságon kapott szakértői megbízatást, a bor minőségének megállapításában kellett szakértőként közreműködni. Nagyapám vendéglőjét kétszázötven évvel korábban építették. A vendéglőn kívül volt benne néhány szoba is, ahol mi éltünk. Az oldalfalához hozzátoldottak egy épületet, ahol egy vegyesbolt működött. A vendéglőben több helyiség volt: a nagy étterem, egy külön szoba a gyermekes anyáknak, itt tilos volt dohányozni és szeszes italt fogyasztani, aztán volt egy szoba, ahol sakkozni és kártyázni lehetett, és egy kisebb, amolyan bárszerűség. A ház mögött nagy kert húzódott, gyümölcsfákkal, diófákkal. A kert másik felében volt az istálló a tehéneknek meg a lovaknak, és itt voltak a disznóólak is. Négyéves koromban adtak be a héderbe. Felsődomonyán nem volt héder, csak a szomszéd faluban. Reggelenként apám vitt el a héderbe, aztán ment tovább dolgozni, délután pedig magam jöttem vissza a többi falubeli gyerekekkel együtt. Vittünk magunkkal ennivalót. Amikor hét éves lettem, beadtak a falunkban lévő egyetlen, szlovák általános iskolába. Az iskola a római katolikus egyház kezelésében volt. Amikor a tanító bejött a terembe, a diákok fölálltak, és latinul köszöntötték: 'Laudetur Iesus Christus!' (Dicsértessék a Jézus Krisztus!). Ez volt a hagyományos római katolikus köszönés. A zsidó gyerekeknek nem kellett részt venniük a hittanórán. Egy évig jártam ebbe az iskolába, másodiktól kezdve ugyanis beírtak az állami szlovák iskolába, Ungváron. Az iskola öt kilométerre volt tőlünk, oda is és később a gimnáziumba is biciklivel jártam. A négy elemi után aztán a nyolcosztályos ungvári cseh gimnáziumban folytattam a tanulmányaimat. A húgom 1927-ben született, Ágnesnek hívták, otthon meg Áginak vagy Ágicának szólítottuk.